

Retouradres: Stadhuis, Postbus 511 2003 PB Haarlem

Aan de leden van commissie Samenleving

Datum 31 oktober 2011
Ons kenmerk 2011/382681
Contactpersoon S.M.M. Borgers
Doorkiesnummer 023-5113002
E-mail sborgers@haarlem.nl
Onderwerp Transitie van het sociale domein
Bijlage Stand van zaken

Geachte leden,

Zoals toegezegd in de vergadering van de commissie Samenleving op 15 september jl. (BBP 773), willen wij u met deze brief informeren over de stand van zaken met betrekking tot twee ontwikkelingen binnen het sociale domein. Dit zijn:

1. het implementeren van drie decentralisaties vanuit het Rijk: de Awbz (onderdeel dagbesteding), Jeugdzorg en invoering van de Wet Werken naar Vermogen. Deze decentralisaties worden met verminderd budget doorgevoerd (bezuinigingen);
2. het bevorderen van de zelfredzaamheid van burgers door uitwerking van de praktijkwerkplaatsen van Hof 2.0.

De ontwikkelingen sluiten aan bij de afspraken uit hoofdstuk 4 (Sociaal en betrokken) van het Coalitieakkoord: we geloven in de kracht van mensen om zelf hun leven te organiseren. Daarbij helpen we mensen voor wie dat echt nodig is om de kracht te (her)vinden om op eigen benen te staan. We sporen mensen aan om mee te doen en elkaar te helpen. Ook hier beroepen we ons op de kracht van mensen, hun eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid.

De decentralisaties en de praktijkwerkplaatsen van Hof 2.0 kennen hun eigen dynamiek (in resultaat en tempo), maar kunnen elkaar versterken als ze vanuit dezelfde visie en uitgangspunten worden opgepakt. Door te werken aan een overkoepelend en samenhangend (transitie)programma kunnen we onze middelen daar inzetten waar ze een toegevoegde waarde hebben en het meest nodig zijn. In de bijlage vindt u de huidige stand van zaken van de verschillende onderdelen.

De transitie is nodig om een toekomstbestendig en betaalbaar systeem van maatschappelijke ondersteuning te maken. Een toenemende zorgvraag (onder andere door de vergrijzing) en afnemende middelen (lokale, provinciale en landelijke bezuinigingen) roepen om een andere kijk op vraagstukken. We moeten op zoek naar nieuwe manieren en andere samenwerkingsvormen om onze maatschappelijke ondersteuning op een aanvaardbaar en betaalbaar peil te houden. Daarbij hanteren we de visie van Hof 2.0, door u eerder vastgesteld op 23 juni 2011. We richten een goede basisinfrastructuur in, om burgers in staat te stellen anderen met problemen te helpen.

Haarlem

Daarnaast zorgen we voor maatwerk voor mensen die tijdelijk de regie over hun leven kwijt zijn en bieden we een (langdurig) vangnet voor de meest kwetsbaren. De volgende uitgangspunten staan centraal: eigen kracht (burgers worden niet als probleemeigenaar gezien, maar als probleemoplosser), zelfredzaamheid (burgers kunnen in min of meerdere mate met hulp van de gemeente zelfstandig blijven functioneren) en actief burgerschap (burgers participeren in de samenleving, passend bij hun mogelijkheden en vanuit het principe van wederkerigheid).

Voor de transitie is een stuurgroep ingericht met de managers van de hoofdafdelingen Stadszaken, Dienstverlening en Sociale Zaken & Werkgelegenheid, de concerncontroller en de gemeentesecretaris. In een programmateam komen op uitvoeringsniveau vertegenwoordigers van alle betrokken afdelingen samen. Voor het sturen op synergie, samenhang en coördinatie is een programmamanager aangetrokken. Het programmateam zorgt ervoor dat de verandering niet alleen in de eigen organisatie wordt doorgevoerd, maar dat ook de stad en de regio daarin worden betrokken. Want we staan als gemeente, partners en burgers gezamenlijk voor deze opgave!

De komende periode brengen we een aantal overkoepelende zaken in kaart:

- de effecten van de maatregelen bij doelgroepen;
- de sociale verbanden in de wijken van Haarlem;
- de verbindingen tussen de decentralisaties onderling en met de praktijkwerkplaatsen van Hof 2.0;
- het netwerk van spelers in het sociale domein.

Ondertussen gaan de voorbereiding en uitvoering van de drie decentralisaties en de praktijkwerkplaatsen gewoon door. We realiseren ons dat de transitie voor de Haarlemmer en voor onze partnerorganisaties (grote) gevolgen zal hebben. We zetten daarom in op een zorgvuldige communicatie met de verschillende doelgroepen. Daarbij houden we in het achterhoofd dat we het maximaal haalbare willen bieden aan de verschillende doelgroepen, maar dat er voor de toekomstige ondersteuning lastige keuzes zullen liggen.

Regelmatig blijven we u informeren over de voortgang van de transitie als geheel en de verschillende onderdelen daarbinnen. We vragen instemming met een raadsmarkt over de belangrijkste dilemma's binnen het sociale domein, te organiseren in het voorjaar van 2012 als voorbereiding op de Kadernota 2012.

Met vriendelijke groet,

Jack Chr. van der Hoek

Wethouder welzijn, volksgezondheid, sport, dienstverlening en communicatie

Jan Nieuwenburg

Wethouder volkshuisvesting, economische en sociale zaken, onderwijs en jeugdbeleid

Gaarne bij beantwoording ons kenmerk vermelden

Stadhuis, Grote Markt 2 Haarlem - Telefoon 023 5113000 - Fax 023 5113441

Bijlage bij briefnummer 2011/382681
Stand van zaken Transitie van het sociale domein

Waarom een transitie?

- De maatschappij is mondiger en individueler geworden. Mensen vragen sneller gespecialiseerde hulp en gaan minder dan 'vroeger' voor hulp naar vrienden of bureaus. Ook zijn we er steeds meer aan gewend geraakt dat gemeente en instellingen voor problemen oplossingen aandragen.
- Onze rol verandert van een verzorgende naar een faciliterende gemeente: waar we nu werken vanuit het principe 'zorgen voor onze burgers' gaan we over naar 'ervoor zorgen dat burgers meer voor zichzelf kunnen zorgen en/of zorgen dat er sprake is van passende dienstverlening'. We sluiten zo aan bij de kracht van de samenleving en stimuleren actief burgerschap.
- We hebben te maken met drie decentralisaties: de dagbesteding en begeleiding uit de Awbz komt onder de compensatieplicht van de Wmo te vallen; op het gebied van Jeugdzorg vindt een verschuiving van taken plaats; en de invoering van de Wet Werken naar Vermogen (WWNV) heeft gevolgen voor doelgroepen van de WWB, de WIJ, de Wsw en de Wajong. Welke effecten kunnen we verwachten en hoe pakken we dit aan?
- Er is sprake van bezuinigingen. Bij elke decentralisatie komt minder budget mee en ook op de Wmo ondervinden we een forse korting. Op andere gebieden binnen het sociale domein verwachten we kortingen, zoals op de budgetten voor Vrouwenopvang en Maatschappelijke opvang.

Visie Hof 2.0 is de basis

De visie van Hof 2.0 is de grondlegger achter de transitie. In de visie staat een aantal kernbegrippen centraal, zoals: eigen kracht (burgers worden niet als probleemeigenaar gezien, maar als probleemoplosser), zelfredzaamheid (burgers kunnen in min of meerdere mate met hulp van de gemeente zelfstandig blijven functioneren) en actief burgerschap (burgers participeren in de samenleving, passend bij hun mogelijkheden en vanuit het principe van wederkerigheid).

Daarbij gaan we uit van drie niveaus van maatschappelijke ondersteuning:

- een basisstructuur van faciliterende en activerende ondersteuning voor alle burgers. Zo kunnen burgers zelfstandig leven, wonen en actief zijn;
- maatwerk voor kwetsbare burgers die het tijdelijk niet op eigen kracht redden. Dit is erop gericht deze personen zo snel mogelijk weer de regie over het eigen leven terug te geven;
- een vangnet voor de meest kwetsbaren. Het gaat hierbij om individuele specialistische hulp, zoals thuiszorg en verslavingszorg.

Het uitgangspunt is dat burgers door een goede basisstructuur minder een beroep hoeven te doen op (duurdere) maatwerkoplossingen en individuele voorzieningen. Bovendien dragen burgers in een goed functionerende basisinfrastructuur zelf bij aan het oplossen van problemen van medeburgers.

De opgaven

We maken een toekomstbestendig en betaalbaar systeem van maatschappelijke ondersteuning voor inwoners. We zoeken synergie tussen de praktijkwerkplaatsen

van Hof 2.0 en de decentralisaties. Stad en regio worden betrokken bij de uitwerking.

Wet Werken naar Vermogen

De Wet Werken naar Vermogen (WWNV) die, zoals het er nu naar uitziet, per 1 januari 2013 wordt ingevoerd, beoogt een andere manier van denken en werken te bewerkstelligen binnen gemeenten op het gebied van re-integratie. Dan gaat het om inwoners die afhankelijk zijn geworden van een gemeentelijke (bijstands)uitkering. We zien de volgende veranderingen:

- De WWNV voegt de regimes van de WWB, WIJ, Wsw en Wajong samen.
- De afgelopen jaren heeft de nadruk gelegen op trajecten die ertoe moesten bijdragen dat mensen mee gingen doen en zich ontwikkelden tot arbeidskrachten voor de reguliere arbeidsmarkt. Van dat trajectdenken, waarin teveel gekeken werd naar het instrument in plaats van de persoon in kwestie, stappen we af.
- Met de WWNV bekijken we wat iemand kan en wat iemand te bieden heeft in termen van verdien capaciteit en productiviteit voor een werkgever. Vanuit dat vertrekpunt proberen we zoveel mogelijk mensen naar reguliere banen te begeleiden. Voor mensen die echt niet mee kunnen doen, houden we een vangnet over.
- Het instrument 'loondispensatie' kan ons helpen mensen bij werkgevers in de gemeente Haarlem en omgeving aan het werk te krijgen. Een goed en warm netwerk met die werkgevers (lokaal en in de regio) is onontbeerlijk. Dit is iets waar we de komende periode flink aan zullen gaan werken.

De voorbereidingen op de nieuwe wet zijn inmiddels van start gegaan.

Geïnterviewd wordt hoeveel inwoners van Haarlem dit jaar en de komende jaren met deze verandering binnen de gemeentelijke sociale zekerheid te maken krijgen.

We hanteren de volgende planning:

- Per 1 januari aanstaande worden de beleidsregels van de WWB al aangescherpt als tussenstation op weg naar de WWNV. De WWB en de WIJ worden dan samengevoegd. De voorbereidingen daarvoor zijn in volle gang. U wordt separaat geïnformeerd over de inhoud en consequenties van deze gewijzigde beleidsregels binnen de WWB.
- De komende maanden wordt tegelijkertijd aan de gemeentelijke visie op re-integratie binnen de kaders van de nieuwe WWNV gewerkt. Doelstelling is per 1 januari 2012 een gedeeld begrippenkader te hebben. We bekijken in de regio de mogelijkheden tot samenwerking. En tussen de verschillende partners binnen de gemeente Haarlem die samen de 'uitvoeringsorganisatie' maken van de WWNV, mag geen misverstand bestaan over bijvoorbeeld de definitie van doelgroepen, moeten afspraken zijn gemaakt over wie verantwoordelijk is voor welke doelgroep, moet duidelijk zijn hoe klantroutheringen eruit gaan zien en hoe de gezamenlijke (integrale) dienstverlening er concreet uitziet.
- In 2012 werken we de visie en het beleid uit waarbij de uitvoeringsorganisatie voor de WWNV met partners als Paswerk en het UWV-werkbedrijf/Werkplein vorm moet krijgen.

Awbz

De functie 'begeleiding' wordt van de Algemene wet bijzondere ziektekosten (Awbz) overgeheveld naar de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo).

Volgens onderstaande planning wordt de gemeente verantwoordelijk:

- Per 1 januari 2013: voor alle nieuwe burgers met behoefte aan begeleiding.
- Per 1 januari 2014: voor alle burgers.

Doel van de functie begeleiding in de Awbz is 'het bevorderen, behouden of compenseren van zelfredzaamheid en het voorkomen van verwaarlozing of opname in een instelling'. Een grote diversiteit aan activiteiten wordt daarvoor ingezet: gespecialiseerde gezinsverzorging, dagbesteding, woonbegeleiding en individuele ondersteuning (om structuur te brengen in het dagelijks leven).

Mensen die op dit moment Awbz-begeleiding ontvangen, zijn onder andere:

- ouderen met somatische of psychogeriatrische problematiek;
- mensen met verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke beperkingen;
- jongeren of volwassenen met psychiatrische problematiek.

Voor zover deze mensen nog zelfstandig wonen, wordt de begeleiding straks onder de compensatieplicht van de Wmo gebracht.

De overheveling van Awbz-begeleiding biedt tal van kansen om de ondersteuning van kwetsbare Haarlemmers te verbeteren. Maar de overheveling baart ook zorgen, omdat zij gepaard gaat met een korting op het budget en door stapeling van bezuinigingsmaatregelen die dezelfde doelgroep treffen. Dat zal van de gemeente soms moeilijke keuzes vragen.

De voorbereiding op deze decentralisatie is urgent en bestaat in dit stadium uit:

- Het in beeld brengen van de doelgroepen en het huidige ondersteuningsaanbod. Daarvoor worden werkbezoeken afgelegd bij huidige aanbieders en gegevens van verschillende instanties verzameld. Er wordt gezamenlijk opgetrokken met gemeenten in Zuid- en Midden-Kennemerland en Haarlemmermeer.
- Het treffen van voorbereidingen voor het ontwikkelen van een gemeentelijke visie op begeleiding in de Wmo in samenspraak met burgers en instellingen. Het participatietraject daarvoor start dit najaar.

Jeugdzorg

Gemeenten worden in de komende jaren (gefaseerd) verantwoordelijk voor de uitvoering van alle jeugd- en opvoedhulp aan kinderen, jongeren en hun opvoeders.

In het concept bestuursakkoord op landelijk niveau wordt voor de transitie jeugdzorg onderstaande planning gegeven:

- Per 1 januari 2014: de overheveling van de ambulante jeugdzorg van de provincie naar gemeenten. Ook wordt de verantwoordelijkheid voor de functies dagbesteding en begeleiding aan jongeren en gezinnen uit de Awbz, geheel bij gemeenten neergelegd. Daarvoor is 2013 een overgangsjaar, waarbij gemeenten verantwoordelijk zijn voor de mensen die zich na 1 januari 2013 melden. Per 2014 worden gemeenten verantwoordelijk voor alle ambulante ondersteuning aan jongeren en gezinnen
- Tussen 2014 en 2016: de overgang van taken in het kader van de ondersteuning en hulpverlening aan licht verstandelijk beperkte jongeren, de resterende provinciaal gefinancierde jeugdzorg en de jeugd-GGZ.

- Per 1 januari 2016: de (landelijke) overheveling van jeugdbescherming en jeugdreclassering.

Bij de gemeente ligt de uitdaging om met minder geld betere zorg te bieden. Om dit te bereiken is een overheveling van de jeugdzorg in de huidige vorm geen optie. Er is een verbouwing nodig. Het doel van de verbouwing moet volgens landelijke visies zijn: het versterken van het sociale netwerk en de zelfredzaamheid van kinderen en gezinnen en het bieden van steun en hulp in de eigen omgeving. Effectieve zorg voor de jeugd zou in ieder geval moeten voldoen aan de volgende uitgangspunten:

- Versterken van opvoeders: ouders worden gesteund en versterkt in het zelf oppakken van opvoedvragen en problemen en in het betrekken van hun netwerk hierbij.
- Versterken van professionals: professionals in de directe omgeving van het gezin worden goed toegerust om problemen te herkennen en direct passende ondersteuning in de eigen omgeving in te zetten. Is specialistische hulp nodig dan zij zijn toegerust om deze hulp tijdelijk in te schakelen.
- Samenhangend aanbod: hulp uit alle domeinen (alle vormen van preventief jeugdbeleid, jeugdzorg, veiligheid, welzijn, schuldhulpverlening, reïntegratie, etc.) wordt in samenhang ingezet.

Op 13 oktober 2011 wordt in een bestuurlijke bijeenkomst met alle partners in het jeugddomein gestart met het vormen van een visie op de nieuwe inrichting van de jeugdzorg. De op deze bijeenkomst verkregen input, landelijke visies en ervaringen uit andere steden worden met de kernpartners uitgewerkt tot een Haarlemse visie op de transitie jeugdzorg en plan voor de implementatie. Begin 2012 wordt deze visie en het implementatieplan getoetst op een werkconferentie voor bestuurders, management en uitvoerders.

Praktijkwerkplaats: informatievoorziening

In deze praktijkwerkplaats wordt een instrumentarium ontwikkeld waarmee burgers op één plek de informatie uit het sociale domein kunnen vinden die hen, wanneer het probleem zich daarvoor leent, activeert om oplossingen zoveel mogelijk te vinden binnen hun eigen vermogen of sociale netwerk (met bijvoorbeeld mantelzorgers of vrijwilligers). Ook burgers die iemand willen helpen kunnen hier terecht om informatie te krijgen en om op weg te worden geholpen.

Er wordt gestart met een inventarisatie van de huidige informatie- en adviesfunctie binnen het gehele sociale domein, om de overlappingsen en lacunes te signaleren.

Voor de totstandkoming van het nieuwe activerende informatievoorzieningsysteem wordt samengewerkt met de externe partners in het veld en de gemeente Almere die de 'Eigenkracht- wijzer' heeft ontwikkeld.

Praktijkwerkplaats: ondersteuning actieve burgers

Een integrale aanpak wordt ontwikkeld om burgers enerzijds beter te faciliteren om (waar mogelijk) zelf oplossingen voor problemen te vinden. Anderzijds worden burgers uitgenodigd om zich in te zetten als vrijwilliger voor andere (buurt)bewoners of maatschappelijke organisaties.

In deze praktijkwerkplaats worden vijf trajecten uitgewerkt:

- het faciliteren van onderlinge verbanden tussen burgers;

- het ontwikkelen van een heldere en samenhangende ondersteuningsstructuur voor actieve burgers (vrijwilligers);
- zorgruil en buurtdiensten (BUUV in samenhang met bestaande wijkgerichte initiatieven);
- een algemene infrastructuur van voorzieningen (Wijkontwikkelingsbedrijf met inzet van WWB-ers);
- signalering (met betrekking tot kwetsbare bewoners door buurtbewoners en professionals in de wijk).

Bij de aanpak wordt samengewerkt met professionals van de Haarlemse partnerorganisaties, vanuit verschillende disciplines. Aanvullende kennis en 'best practices' worden binnen en buiten Haarlem verzameld en op hun merites beoordeeld. Het resultaat is een herkenbare en aansprekende ondersteuningsstructuur voor actieve burgers. Bewoners worden daarom ook betrokken bij de ontwikkeling. Dit gebeurt dit najaar via het digipanel (gemeentelijk onderzoek). Aanvullend wordt in elk geval een bijeenkomst georganiseerd waar dialoog met buurtbewoners mogelijk is, zodat ook goede ideeën uit de wijk worden opgehaald en aannames kunnen worden getoetst.

Praktijkwerkplaats: hulp bij het huishouden

In deze praktijkwerkplaats worden drie denklijnen op inhoudelijke en financiële haalbaarheid getoetst:

- het faciliteren van een algemene infrastructuur voor hulp bij het huishouden;
- een goedkoper alternatief voor categorie 1 analoog aan het huidige systeem;
- buurtdiensten naar het model van Buurtzorg.

We zijn inmiddels gestart met onderzoek, gebruikmakend van 'best practices' in het land. Ook wordt gekeken naar de vraag- en aanbodzijde van deze lichtste vorm van hulp bij het huishouden (categorie 1), de juridische houdbaarheid van de denklijnen en mogelijke inkoopmodellen. Ervaringen van hulpvragers (cliënten) en van aanbieders (onze maatschappelijke partners) worden in het onderzoek betrokken. Begin 2012 moet worden besloten op welke wijze hulp bij het huishouden categorie 1 in de komende jaren uitgevoerd gaat worden.

Praktijkwerkplaats: fysieke infrastructuur wonen, welzijn en zorg

De gemeentelijke afdeling Onderzoek en Statistiek heeft eind september een eerste analyse afgerond met betrekking tot vraag en aanbod van gebouwde voorzieningen in de categorie wonen, welzijn en zorg. Die analyse is getoetst in de praktijkwerkplaats, bestaande uit de corporaties en 1^e/2^e-lijns zorgaanbieders. De welzijnsorganisaties zullen volgen. Op korte termijn wordt duidelijk of ook de gemeenten in Zuid Kennemerland de meerwaarde van dit onderwerp zien en mee willen doen met wat in feite een regionale opgave is: het bevorderen van het zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen én participeren in de samenleving.

Praktijkwerkplaats: wijkcoaches in de Boerhaavewijk

In de Boerhaavewijk is gestart met de maatwerk-aanpak voor kwetsbare burgers: de inzet van wijkcoaches. Kenmerkend voor de wijkcoaches is dat zij volgens de eropaf-aanpak werken: één gezin, één plan, één wijkcoach. Zij hebben hiervoor mandaat nodig van verschillende organisaties zoals welzijnsinstellingen, corporaties

6

en gemeente. Het overleg met de interne en externe partners om wijkcoaches daadwerkelijk aan de slag te laten gaan, is opgestart. Een analyse van de sociale staat van de wijk wordt afgerond. Ook zijn alle activiteiten van het maatschappelijk veld in de wijk inmiddels grotendeels geïnventariseerd.